

VRU

มหาวิทยาลัยราชภัฏ
วไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์

การเลี้ยงไหมอีรี่

หมู่ที่ 2 บ้านแสง ตำบลทัพเสด็จ
อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว

โดย อาจารย์วราวุฒิ คำพานิช
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สระแก้ว

โครงการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน
และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน หมู่ที่ 2
ตำบลทัพเสด็จ อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว

“มัน ต่อ ยอด”

จากใบมันสำปะหลังที่เกษตรกรภายในชุมชนได้ทำ
การเพาะปลูกอยู่แล้ว ไม่ได้ใช้ประโยชน์ตัดทิ้ง
ซึ่งเป็นทุนเดิมที่มีสามารถสร้างประโยชน์และ
นำมาเพิ่มเป็นรายได้ให้กับครัวเรือนได้

ใบมันสำปะหลัง เป็นอาหารชั้นดีของไหมอีรี่
ที่หาง่าย ทุนเดิมในชุมชน ดีกว่าทิ้งไป
อย่างสูญเปล่า ได้ถูกนำมาสร้างรายได้ทางอ้อม

การเลี้ยงไหมอีรี่หมู่ที่ 2 ที่มาและความสำคัญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี เป็นมหาวิทยาลัยที่พระราชอา
ประสงค์ให้เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยมียุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนางานพันธกิจสัมพันธ์ และถ่ายทอด เผยแพร่
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีกลยุทธ์ในการสร้างเครือข่ายชุมชนนักปฏิบัติจากภายในและภายนอกเพื่อร่วมกัน
ศึกษาแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นและเสริมพลังให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญในการพัฒนา
ชุมชน และท้องถิ่น

ชุมชนบ้านแสร์ หมู่ที่ 2 ตำบลทัพเสด็จ อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นชุมชนที่มีลักษณะเป็นชุมชนชนบทอยู่
ห่างไกลความเจริญสุดขอบจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งติดชายแดนกับประเทศกัมพูชา จากการสำรวจพบว่า สภาพทางเศรษฐกิจยังไม่ดี
เท่าที่ควร ประสบปัญหาภัยแล้งต่อเนื่องเป็นประจำ ทำให้ขาดทุนจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เกิดเป็นหนี้สินภาค
ครัวเรือนเพิ่มขึ้น และมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในครัวเรือน แต่ชุมชนแห่งนี้ยังมีแหล่งทุนที่มีศักยภาพ คือ เรื่องราว
หมู่บ้านประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยว (วัดทัพเสด็จ, ผลิตปลาที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9), ภาษา
ท้องถิ่น, ต้นแสร์, ต้นกก, น้ำพริกกะสัง, พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังจำนวนมาก และความรู้จากการสืบทอดต่อมาของบรรพบุรุษ
เช่น การจักสาน, การทอผ้า เป็นต้น ทำให้สมาชิกในชุมชนและครัวเรือนเป้าหมายมีความเห็นพ้องร่วมกันที่จะต้องจัดให้มี
โครงการการเลี้ยงไหมอีรี่ เนื่องจากผู้นำท้องถิ่นและสมาชิกในชุมชน เห็นว่า ภายในชุมชนส่วนใหญ่มีแต่ผู้สูงอายุ หากจะ
ดำเนินการจัดทำโครงการน่าจะเป็นโครงการที่เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ มีต้นทุนของปัจจัยการผลิตที่ต่ำ และให้ผลผลิตมูลค่าที่สูง
ซึ่งโครงการดังกล่าวตอบใจต่อสมาชิกในชุมชนมากที่สุด เนื่องจากการเลี้ยงไหมอีรี่ มีตลาดรองรับทั้งภายในและภายนอก
ประเทศ เป็นที่ต้องการของอุตสาหกรรมทอผ้า มีพ่อค้าคนกลางรับซื้อผลผลิต ประกอบกับทุนเดิมที่มีความสามารถในการทอผ้า
จากการสืบทอดบรรพบุรุษ สามารถเลี้ยงประกอบอาชีพได้ทุกครัวเรือนไปพร้อมๆ กับการทำอาชีพหลักควบคู่กันไปได้และยัง
สามารถสร้างรายได้เทียบเท่ากับอาชีพหลักได้ และขั้นตอนดำเนินการง่าย รวมถึงสมาชิกในชุมชนประกอบอาชีพปลูกมัน
สำปะหลังเป็นส่วนใหญ่ สามารถนำใบมันสำปะหลังมาเป็นอาหารให้กับไหมอีรี่ทำให้เกิดประโยชน์ได้อีกช่องทางหนึ่งด้วยโดย
ไม่ทำให้เสียประโยชน์ไปเปล่าๆ อีกทั้งจังหวัดสุพรรณบุรี มีชุมชนที่ดำเนินการครบวงจรสามารถเป็นต้นแบบประสบความสำเร็จ
สามารถถ่ายทอดความรู้ให้ได้ โดยจะดำเนินการจัดตั้งเป็นกลุ่มและมีครัวเรือนต้นแบบในการพัฒนา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต
ในการเพิ่มรายได้ให้คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และเป็นแบบอย่างสู่ครัวเรือนอื่นๆ ในชุมชน และอาจขยายผลไปสู่การ
แปรรูปวัตถุดิบเพื่อการเพาะพันธุ์ไหมอีรี่ และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของในอนาคต

กลุ่มเป้าหมาย

สมาชิกชุมชนหมู่ที่ 2 ตำบลทัพเสด็จ จำนวน 20 คน (13 ครัวเรือน)

วัตถุประสงค์

- เพื่อเสริมสร้างความรู้ทักษะด้านอาชีพให้แก่กลุ่มเป้าหมาย
- เพื่อพัฒนาอาชีพการเลี้ยงไหมอีรี่ให้กับกลุ่มอาชีพ/ครัวเรือนที่เป็นเป้าหมาย
- เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มอาชีพ/ครัวเรือนที่เป็นเป้าหมาย
- เพื่อลดปัญหาด้านหนี้สินให้กับชุมชน/ครัวเรือนกลุ่มเป้าหมาย
- เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนนำทุนทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด

ขั้นตอนการพัฒนาการเลี้ยงไหมอีรี่หมู่ที่ 2

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและสำรวจข้อมูลชุมชน/ครัวเรือน พ.ย. 2561 - ม.ค. 2562

ขั้นตอนที่ 2 วางแผนงาน/โครงการ และกิจกรรม (ร่วมกับชุมชน และภาคีเครือข่าย) ก.พ. 2562 - เม.ย. 2562

ขั้นตอนที่ 3 ประชุมชี้แจงรายละเอียดการเข้าร่วมโครงการฯ 28 พ.ค. 2562

ขั้นตอนที่ 4 ประชุมจัดทำแผนดำเนินงานและข้อตกลงร่วมกันในการดำเนินโครงการระหว่างฯ 10 มิ.ย. 2562

ขั้นตอนที่ 5 ศึกษาดูงาน 11 มิ.ย. 2562

ขั้นตอนที่ 6 อบรมเชิงปฏิบัติการ 20 มิ.ย. 2562

ขั้นตอนที่ 7 ประสานงานจัดหาพื้นที่ สถานที่ดำเนินการ จัดทำ รวบรวมวัตถุดิบสำหรับการเตรียมการเลี้ยงไหมอีรี่ 22 - 23 มิ.ย. 2562

ขั้นตอนที่ 8 ออกแบบบรรจุภัณฑ์และจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์หมู่บ้าน 1 - 30 มิ.ย. 2562

ขั้นตอนที่ 9 ประชุมและติดตาม สอบถามปัญหาของโครงการและสรุปประเมินผลการดำเนินงาน 24, 26 - 30 มิ.ย. 2562 และ 1 ก.ค. 2562

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและสำรวจข้อมูลชุมชน/ครัวเรือน

บริบทชุมชน

- สมาชิกในชุมชนประกอบอาชีพทำนา เลี้ยงสัตว์ และทำไร่มันสำปะหลัง
- รายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ 5,000 บาท/เดือน

สภาพปัญหา

- พื้นที่แห้งแล้ง ส่วนใหญ่มีแต่ที่ดินทำกินเป็นของตนเอง สมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ แต่มีหนี้สินเกิดจากการขาดทุนการทำเกษตร และพื้นที่ที่ห่างไกลความเจริญการได้รับความช่วยเหลือล่าช้า

ความต้องการ

- ต้องการลดหนี้สินครัวเรือน และมีรายได้เพิ่มขึ้นจากแหล่งช่องทางอื่น

ขั้นตอนที่ 2 วางแผนงาน/โครงการ และกิจกรรม (ร่วมกับชุมชน และภาคีเครือข่าย)

วางแผนงานร่วมกับชุมชน

- ตกลงร่วมกันว่าจะทำการเลี้ยงไหมออร์
- วางแผนในการดำเนินงานขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ

วางแผนงานร่วมกับภาคีเครือข่าย

- ประสานการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลทัพเสด็จ, สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอตาพระยา, หน่วยส่งเสริมหม่อนไหมสระแก้ว, ศูนย์การเรียนรู้ฟาร์มไหมออร์ และกองทุนกลุ่มไหมออร์ บ้านแผ่นดินเย็น หมู่ที่ 9 ตำบลแซร์อ อำเภอดงมะดาง จังหวัดสระแก้ว และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรม พืช ผัก สมุนไพร บ้านหนองน้อยโนนตาเทิบ เลขที่ 65 หมู่ที่ 11 ตำบลท่าแยก อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

ขั้นตอนที่ 3 ประชุมชี้แจงรายละเอียดการเข้าร่วมโครงการฯ

ประชุมร่วมกับผู้นำชุมชน สมาชิกในชุมชนสำหรับการดำเนินโครงการ แนวคิดความสำคัญของ “ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏฯ” ชี้แจงวัตถุประสงค์ และแนวทาง/วิธีการดำเนินกิจกรรมของโครงการฯ และสร้างความมุ่งมั่นแก่ครัวเรือน สร้างแรงบันดาลใจในการเพิ่มรายได้จากอาชีพรอง และแลกเปลี่ยนและซักถามเพื่อทำความเข้าใจรายละเอียดการดำเนินงานจากเกษตรกรที่เริ่มต้นการเลี้ยงไหมออร์

ขั้นตอนที่ 4 ประชุมจัดทำแผนดำเนินงานและข้อตกลงร่วมกัน ในการดำเนินโครงการระหว่างฯ

ประชุมร่วมกับผู้นำชุมชน สมาชิกในชุมชนเพื่อจัดทำแผนดำเนินงานของโครงการฯ ชี้แจงแนวทางการปฏิบัติในการดำเนินโครงการฯ และจัดทำข้อตกลงร่วมกันในการดำเนินโครงการระหว่างคณะกรรมการหมู่บ้าน ครัวเรือนเป้าหมาย และคัดเลือกคณะกรรมการบริหารกลุ่มการเลี้ยงไหมออร์ บ้านแสง หมู่ที่ 2

ขั้นตอนที่ 5 ศึกษาดูงาน เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ

พาชุมชนไปศึกษาดูงาน ณ ศูนย์การเรียนรู้ฟาร์มไหมออร์ และกองทุนกลุ่มไหมออร์ บ้านแผ่นดินเย็น หมู่ที่ 9 ตำบลแซร์อ อำเภอดงมะดาง จังหวัดสระแก้ว เนื่องจากเกษตรกรผู้เริ่มต้นเลี้ยงไหมออร์ จังหวัดสระแก้ว และได้รับการถ่ายทอดประสบการณ์จากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรม พืช ผัก สมุนไพร บ้านหนองน้อยโนนตาเทิบ เลขที่ 65 หมู่ที่ 11 ตำบลท่าแยก อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว สำหรับ “การเลี้ยงไหมออร์อย่างไรให้ประสบความสำเร็จ”

ขั้นตอนที่ 6 การอบรมเชิงปฏิบัติการ/ให้ความรู้/เสริมทักษะ

เชิญผู้ที่มีความรู้ประสบการณ์และเชี่ยวชาญในการเลี้ยงไหมออร์แกนิกและการแปรรูป มาให้สมาชิกในชุมชนได้รับความรู้ และทักษะการพัฒนา ซึ่งทำให้ผู้ที่เข้าร่วมอบรมมีความพึงพอใจ

ขั้นตอนที่ 7 ประสานงานจัดหาพื้นที่ สถานที่ดำเนินการ จัดหา รวบรวมวัตถุดิบสำหรับการเตรียมการเลี้ยงไหมออร์

คณะทำงาน ได้ประสานงาน อำนวยความสะดวก จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ แหล่งสนับสนุน ให้กับสมาชิกในชุมชนสามารถทำการเลี้ยงไหมออร์

ขั้นตอนที่ 8 ออกแบบบรรจุภัณฑ์ และจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์หมู่บ้าน

คณะทำงาน ร่วมประชุมระดมความคิดกับผู้นำชุมชน สมาชิกในชุมชน เพื่อร่วมกันออกแบบบรรจุภัณฑ์ ตรงตามความต้องการของชุมชน และให้ทีมงาน ถ่ายทำวิดีโอเพื่อประชาสัมพันธ์หมู่บ้านให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง ส่งเสริมการท่องเที่ยว และการจัดทำโครงการฯ

ขั้นตอนที่ 9 ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน

คณะทำงาน ลงพื้นที่ติดตามการเลี้ยงไหมออร์แกนิกเป็นระยะตามวงจรชีวิตของการพัฒนาการของไหมออร์ และประสานงานติดต่อพ่อค้าคนกลาง ในการรับซื้อรังไหมออร์ รายได้ที่เพิ่มขึ้น และความสุขที่ได้ทำการเลี้ยงไหมออร์

ผลสำเร็จของโครงการ

มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ (อย่างไม่เป็นทางการ) ภายในชุมชนและมีคณะกรรมการบริหารกลุ่มอย่างเป็นระบบ คราวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 20

เกิดการร่วมมือ สนับสนุนจากภาคีเครือข่ายในการพัฒนาพื้นที่ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลทัพเสด็จ, หน่วยส่งเสริมหม่อนไหมสระแก้ว, สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอตาพระยา, ศูนย์การเรียนรู้ฟาร์มไหมออร์แกนิก และกองทุนกลุ่มไหมออร์แกนิก บ้านแผ่นดินเย็น หมู่ที่ 9 ตำบลแซร์อ อำเภอดอนจาน จังหวัดสระแก้ว และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรม พืช ผัก สมุนไพร บ้านหนองน้อยโนนตาเทิบ เลขที่ 65 หมู่ที่ 11 ตำบลท่าแยก อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

สมาชิกกลุ่มมีความสุขมากขึ้นจากการได้ทำกิจกรรมพบปะหารือร่วมกัน และได้รับความรู้ ทักษะใหม่เพิ่มขึ้น

แนวทางการต่อยอดโครงการในอนาคต

จัดตั้งกลุ่มอาชีพอย่างเป็นทางการต่อหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนด้านต่างๆ

ขยายการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในการแปรรูปให้มีความหลากหลายมากขึ้น

มีการเชื่อมโยงการตลาด แหล่งจัดจำหน่าย และประสานเครือข่ายพ่อค้าคนกลาง หรือโรงงานอุตสาหกรรม หรือภาคเอกชนเพิ่มขึ้น